

Verslag bijeenkomst

Meerstemmigheid in WO2-collecties: omgaan met taal,
terminologie, presentatievormen en publieksbereik

De Kleine Werf, Amsterdam

17 oktober 2024

WO2Net

Inhoud

- 01** **Introductie**
- 02** **Keynote**
Marg van der Burgh
- 03** **Presentaties**
Jac Lemmens, Didi van Trijp, Micha Bruinvels
- 04** **Break-out sessies**
- 05** **Conclusie**
- 06** **Verder lezen**
- 07** **PowerPoint presentaties**

Introductie

Op donderdag 17 oktober 2024 vond de bijeenkomst ‘Meerstemmigheid in WO2-collecties: omgaan met taal, terminologie, presentatievormen en publieksbereik’ plaats in De Kleine Werf in Amsterdam. In de inspirerende setting van deze kleine vergaderlocatie en onder begeleiding van moderator Marit van Dijk (Onderzoeker Lectoraat van de Reinwardt Academie) kwamen de gastsprekers Marg van der Burgh (Programmamanager Verbonden digitaal Erfgoed, Koninklijke Bibliotheek), Jac Lemmens (Gemeentearchivaris Roermond en Weert), Didi van Trijp (Conservator Museon-Omniversum), Micha Bruinvels (Directeur Nationaal Monument Kamp Amersfoort) en 30 professionals van diverse organisaties uit het WO2 erfgoedveld samen om vraagstukken omtrent meerstemmigheid in WO2-collecties te bespreken.

Meerstemmigheid in WO2-collecties

Meerstemmigheid is een actueel onderwerp, ook voor archieven, musea, herinneringscentra en erfgoedinstellingen met WO2-collecties. Het realiseren van meerstemmigheid in WO2-collecties maakt meerdere interpretaties mogelijk en zorgt zo voor gelaagdheid en diepgang. Maar hoe pak je dat als organisatie aan? Welke rol spelen taal, terminologie, publieksbereik en presentatievormen in de overdracht van meerstemmigheid in collecties gerelateerd aan de Tweede Wereldoorlog? Oftewel: hoe gaan diverse organisaties met WO2-collecties om met meerstemmigheid? Deze en andere vragen kwamen aan de hand van de presentaties van de sprekers en discussies aan bod.

Keynote

Marg van der Burgh

Netwerkmanager Erfgoed, Koninklijke bibliotheek

In haar keynote vertelde Marg van der Burgh aan de hand van enkele positieve en negatieve ervaringen uit de praktijk over het thema van meerstemmigheid. Het uitgangspunt van de beleidsplannen van de KB is dat de collectie een afspiegeling moet zijn van Nederland in het heden en verleden. Pluriforme en inclusieve collecties waarin ook gemarginaliseerde groepen, vrouwen en mensen uit de voormalige koloniën voorkomen moeten hierin worden opgenomen. De KB streeft dit doel na door middel van een diverse publieksprogrammering, inclusieve collectievorming en acquisitie, en samenwerkverbanden in werkgroepen en netwerken. Een voorbeeld hiervan is het Programma Indisch Erfgoed Digitaal (PIED). Vanuit het programma Metamorfoze draagt de KB bij aan het maken van een inhaalslag met het digitale collectieaanbod over de geschiedenis van Nederlands-Indië/Indonesië. Deze geschiedenis kent veel verschillende perspectieven die collectieve erkenning moeten krijgen waardoor het kan bijdragen aan meerstemmigheid in WO2-collecties.

Presentatie

Jac Lemmens

Gemeentearchivaris Roermond en Weert

Het belang van samenwerken kwam ook naar voren in de presentatie van historicus en gemeentearchivaris Jac Lemmens. Hij vertelde over het verhaal van de Roma en Sinti in de Tweede Wereldoorlog. Deze geschiedenis is vaak onderbelicht en soms zelf weggepoetst uit de geschiedenisboeken.

Onderzoek naar Roma en Sinti is moeilijk doordat er weinig over deze geschiedenis in archieven te vinden is, maar ook door wantrouwen vanuit de gemeenschap. Door duurzame relaties met de Roma en Sinti-gemeenschappen op te bouwen en minutieus archiefonderzoek te doen met een brede tijdslenzen is er echter wel degelijk veel informatie te verzamelen.

Presentatie

Didi van Trijp

Conservator Museon-Omniversum

In een museale context met een specifieke collectie werken levert andere uitdagingen met betrekking tot meerstemmigheid op. Conservator Didi van Trijp vertelde over de nationale collectie burgergevangenen en ervaring in Zuidoost Aziatische kampen van het Museon-Omniversum. Door middel van kwalitatief en kwantitatief onderzoek naar de categorie van 'buitenkampers' kwam een ander perspectief op deze collectie in het zicht. Het onderzoek maakte ook duidelijk hoe verschillende curatoren van het museum door de tijd heen met de collectie zijn omgegaan.

Op dit moment wordt er gewerkt aan een tentoonstelling over deze collectie. Co-creatiesessies met de jongerenwerkgroep Jong 1508 toonde door middel van een generatietafel, waar verschillende generaties met elkaar in gesprek gaan, aan hoe uiteenlopend diverse generaties over de collectie denken. Meerstemmigheid kan dus ook zeker binnen een collectie onderzocht worden.

Presentatie

Micha Bruinvels

Directeur NM Kamp Amersfoort

Het panelgesprek met Micha Bruinvels over NM Kamp Amersfoort benadrukte ook de uitdagingen van het werken met diverse stakeholdergroepen. De verschillende groepen gevangenen die in het kamp gevangen hebben gezeten en de diverse functies van het Kamp zorgen voor een grote gelaagdheid en een rijkdom aan perspectieven.

Micha noemt inclusiviteit van essentieel belang, omdat kamp Amersfoort een plek is waar authentiek collectief leed wordt herdacht. Meerstemmigheid moet daarom zowel in onderzoek, tentoonstellingen en herdenkingen naar voren komen. Micha gaf diverse voorbeelden van hoe hij bij Kamp Amersfoort mensen bewust maakt van de verschillende groepen gevangenen die in Kamp Amersfoort hebben gezeten. Hij geeft aan dat meerstemmigheid een pragmatische aanpak vereist en dat je moet handelen vanuit wat er nu gebeurt.

Break-out sessie

Aan het einde van de presentaties werd de groep opgedeeld om een aantal onderwerpen te bespreken. Aan de hand van de presentaties en de vragen die hier naar boven kwamen werden de verschillende kwesties in vier hoofdthema's verdeeld, **namelijk: methoden, ethiek, vaardigheden en kennis**. Onder deze hoofdthema's hebben de deelnemers zelf een aantal opmerkingen en vragen geplaatst. Dit is vervolgens besproken in groepjes en later aan de hele groep teruggekoppeld. De uitkomsten van de break-out sessies in het kort:

Methoden

Hoe kan je meerstemmig zijn in taal? Elke organisatie heeft haar eigen doelgroep. Dit bracht het gesprek erop dat er nog kansen liggen bij technologische ontwikkelingen en meerstemmigheid. Linked (Open) Data biedt mogelijkheden om informatie over andere termen (die per erfgoedinstelling kan wisselen) aan de achterkant toch te koppelen.

Ethiek

Hoe ga je om met gevoelige en emotionele objecten? Je hoeft de emotie niet weg te laten, maar je moet er wel zorgvuldig mee omgaan.

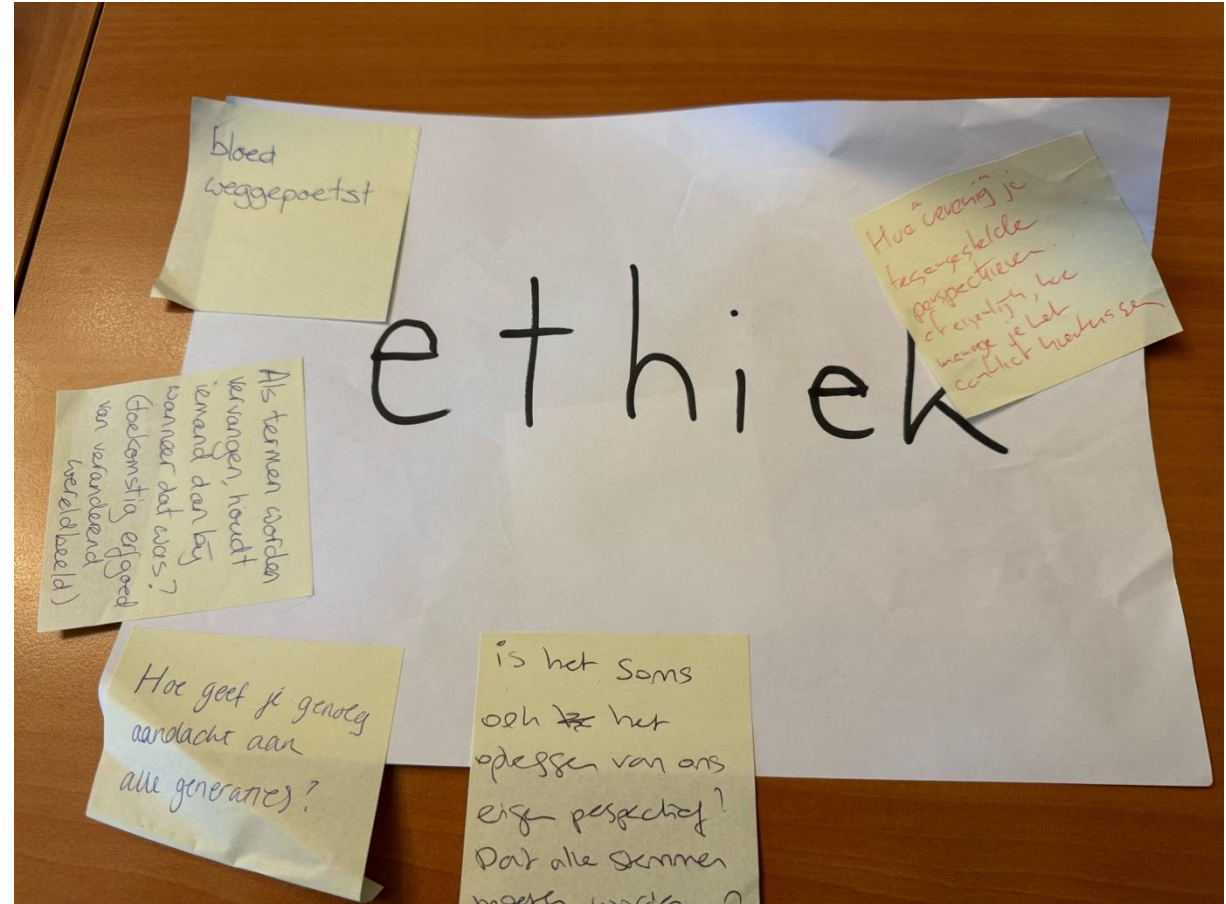
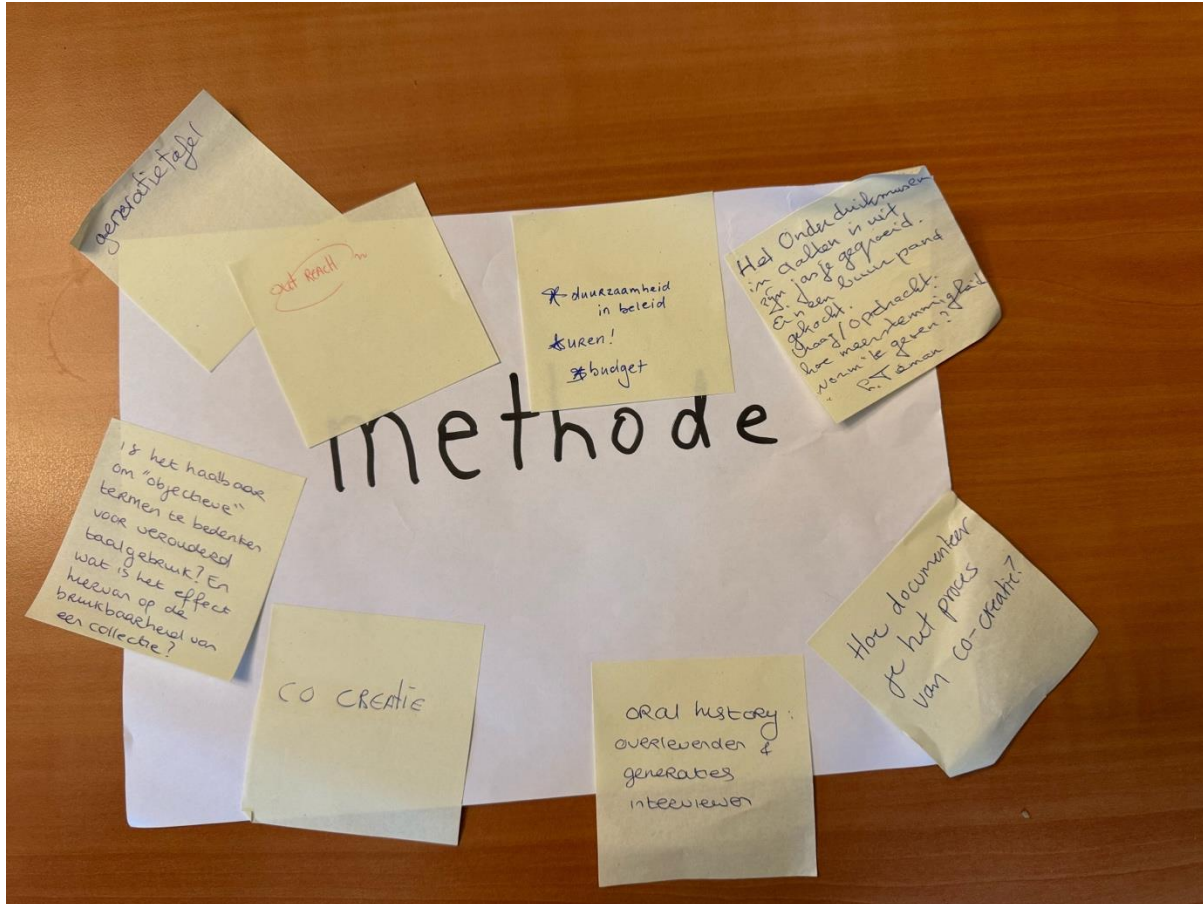
Vaardigheden

Hoe vind je gaten in je collectie? Hoe bouw je je netwerk op en hoe behoud je dit structureel? Als organisatie zou je binnen je eigen doelgroep kennisuitwisseling moeten faciliteren.

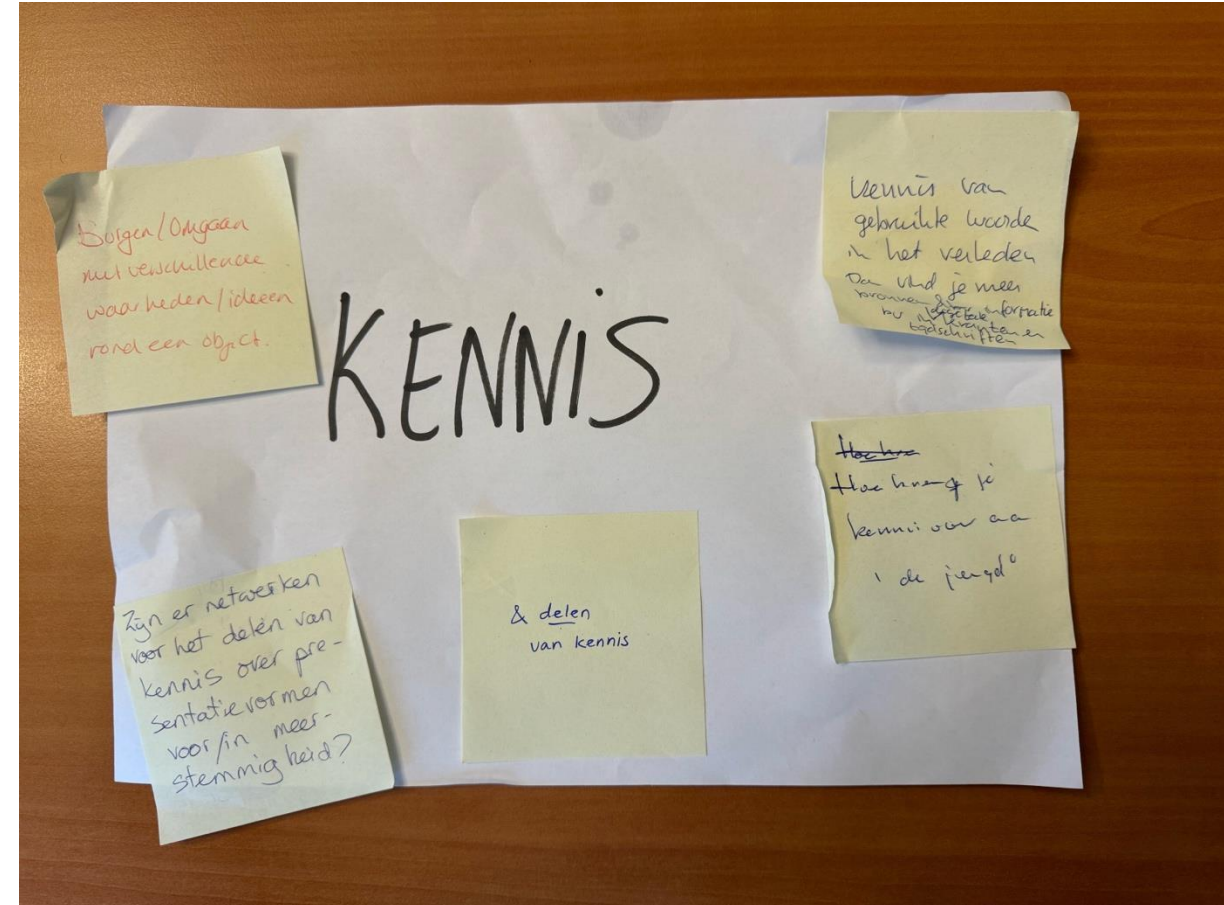
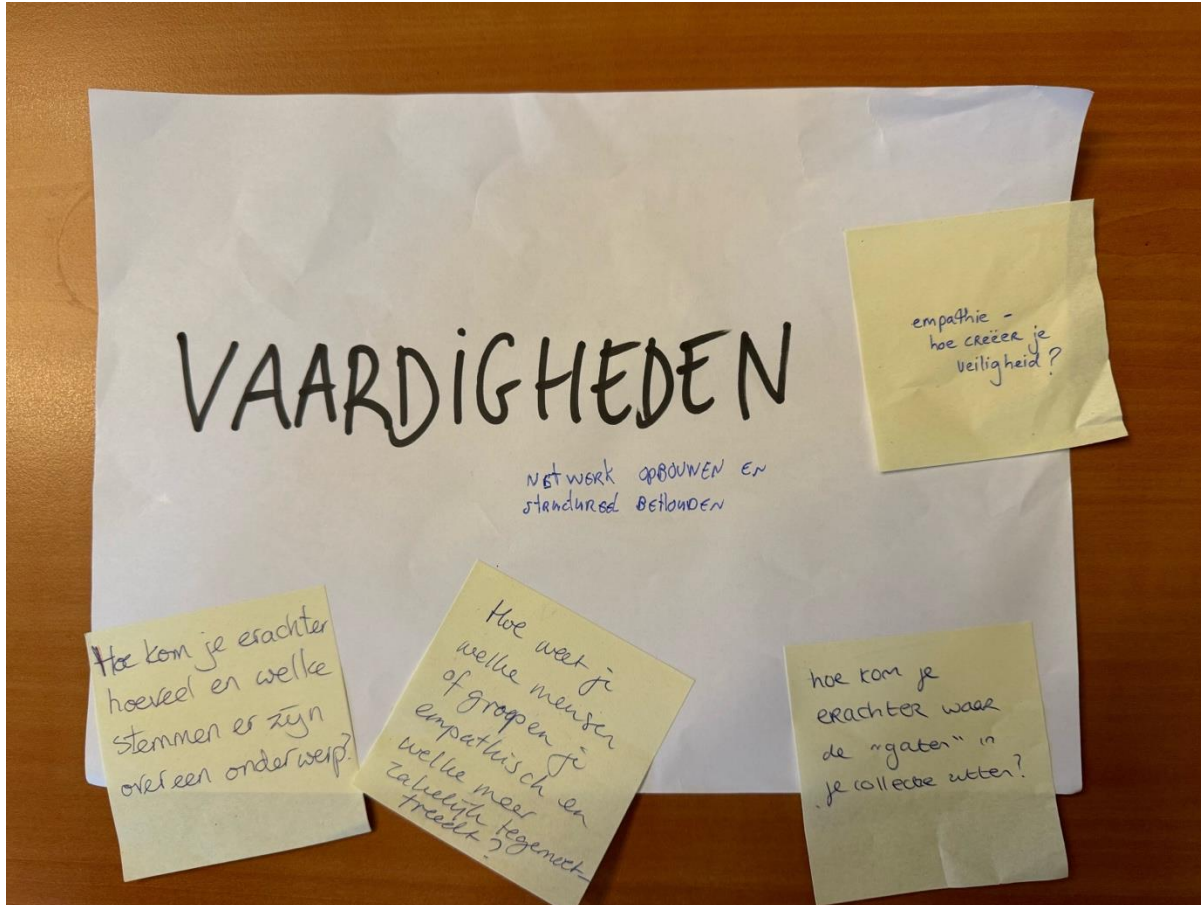
Kennis

Hoe zorg je ervoor dat je in een groot team dezelfde taal spreekt en op dezelfde manier meerstemmigheid presenteert? Werk je bijvoorbeeld met een strikt script als het gaat om rondleiders in je museum of niet? Dit is ook weer maatwerk per organisatie.

Break-out sessie

Break-out sessie

Conclusie

Tijdens de bijeenkomst is er een breed scala aan thema's aan bod gekomen. Vanuit de presentaties van de gastsprekers kwamen thema's zoals het vinden van onderbelichte verhalen, co-creatie, de omgang met perspectieven van verschillende generaties en het faciliteren van meerstemmigheid in de alledaagse praktijk naar voren.

De keynote van Marg van der Burgh benadrukte hoe een grote organisatie, zoals de KB, en grote samenwerkingsverbanden, zoals PIED, aan meerstemmigheid werken. De presentatie van Jac Lemmens ging daarentegen juist over hoe meerstemmigheid voor een individuele onderzoeker niet alleen in nauwkeurig historisch archiefonderzoek zit, maar ook in andere onderzoeksmethoden zoals oral history onderzoek en het opbouwen en onderhouden van duurzame relaties met de betrokken gemeenschappen. Ook binnen een enkele collectie kan meerstemmigheid worden bewerkstelligd. Didi van Trijp benadrukte het belang van de diverse manieren waarop verschillende generaties van betrokken gemeenschappen, maar ook diverse generaties conservatoren, verschillende perspectieven op een collectie hebben. Micha Bruinvels vertelde over hoe nadenken over meerstemmigheid op een fysieke locatie van belang is.

Een kamp is bij uitstek een plek met een gelaagde geschiedenis, waarbij dus ook diverse stakeholdergroepen moeten worden gebalanceerd. In het verhaal van Marg, Micha en Didi horen wij ook terug hoe het proces van bewustwording, het maken van een plan van aanpak en vervolgens actie ondernemen tijd vergt. Het proces vereist een kritische blik op de keuzes van je organisatie en wat dat bijvoorbeeld betekent voor het vormen en beschrijven van je collectie, zoals het voorbeeld van de 'buitenkampers' bij Museon-Omniversum.

Na de presentaties hebben de deelnemers zich vervolgens opgesplitst in groepen. Hier hebben de deelnemers gesproken over de kansen van technologische ontwikkelingen, omgaan met emotie en het opbouwen en structureel onderhouden van het netwerk van je organisatie. De break-out sessie heeft waardevolle inzichten gegeven over de vragen en behoeften die er rondom meerstemmigheid en WO2-collecties in de praktijk spelen.

Verder lezen

Erfgoedparticipatieladder FARO

Words Matter

De kritische bezoeker

WO2, Diversiteit & Inclusie. Handreiking vanuit de kwaliteitsimpuls
educatie

From Safe Spaces to Brave Spaces

Essay 'Vergeet ons niet' door Warda El-Kaddouri

Consortium Koloniale collecties

PowerPoint presentaties

Bekijk hier de PowerPoint presentaties van de sprekers terug.

[Marg van der Burgh](#)

[Jac Lemmens](#)

[Didi van Trijp](#)

[Micha Bruinvels](#)

WO2Net